

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.122

Деркач Т.В.
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту
Міжнародного гуманітарного університету

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ОЦІНКИ СТРУКТУРНИХ ЗМІН У РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті розглядаються теоретичні засади формування стратегії оцінки структурних змін у регіональній економіці. Метою статті є дослідження теоретичних засад формування стратегії оцінки структурних змін у регіональній економіці. Обґрунтовано виділення етапів удосконалення господарської системи регіону. Пропонуються й докладно розглядаються конкретні напрями й заходи з удосконалення структури економіки регіону з урахуванням тенденцій розвитку макро- і мегаекономіки в умовах глобалізації. Проаналізовано найбільш значимі концепції, зокрема комплексного розвитку регіонів, стабільності, а також самозабезпеченості: Досліджено сучасні методики використання систем показників, що відображають соціально-економічний розвиток для різних цілей.

Ключові слова: методики використання систем, регіональна інфраструктура, індикатори економічної забезпеченості соціальних витрат, стратегія.

Деркач Т.В. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИИ ОЦЕНКИ СТРУКТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ

В статье рассматриваются теоретические основы формирования стратегии оценки структурных изменений в региональной экономике. Целью статьи является исследование теоретических основ формирования стратегии оценки структурных изменений в региональной экономике. Обосновано выделение этапов совершенствования хозяйственной системы региона. Предлагаются и подробно рассматриваются конкретные направления и мероприятия по совершенствованию структуры экономики региона с учетом тенденций развития макро- и мегаэкономики в условиях глобализации. Проанализированы наиболее значимые концепции, в частности комплексного развития регионов, стабильности, а также самообеспеченности. Исследованы современные методики использования систем показателей, отражающих социально-экономическое развитие для различных целей.

Ключевые слова: методики использования систем, региональная инфраструктура, индикаторы экономической обеспеченности социальных расходов, стратегия.

Derkach T.V. CONCEPTUAL BASES FOR FORMING THE STRATEGY OF EVALUATION OF STRUCTURAL CHANGES IN THE REGIONAL ECONOMY

The article discusses the theoretical foundations of the formation of the strategy for assessing structural changes in the regional economy. The purpose of the article is to study the theoretical foundations for the formation of a strategy for assessing structural changes in the regional economy. Allocation of stages of improvement of economic system of the region is proved. The concrete directions and actions for improvement of structure of economy of the region taking into account tendencies of development macro – and mega-economy in the conditions of globalization are offered and in detail considered. The most significant concepts are analyzed, namely the concept of integrated regional development, the concept of stability, as well as the concept of self-sufficiency. Investigated the current practices of the system of indicators reflecting socio-economic development for different purposes.

Keywords: methods of using systems, regional infrastructure, indicators of economic security of social spending, strategy.

Постановка проблеми. Структура економіки відіграє велику роль для збалансованості національного господарства, підвищення темпів економічного зростання, забезпечення досягнення конкурентоспроможності господарського механізму. Структуру економіки (як явище багаторівневе і багатоаспектне) можна досліджувати з різних концептуальних позицій, що показують співвідношення різних елементів господарської системи.

Під час розгляду типів структур економіки необхідно виділити особливо результативні й актуальні з них за критерієм найбільш істотного впливу на якісну динаміку макроекономіки й на забезпечення конкурентоспроможності національного господарства країни у світі, економічної стабільності, енерго- і ресурсоефективності. Галузь і регіон виступають найважливішими складниками національного господарства й галузевої й регіональної структури, є ключовими в дослідженні структурних змін в економіці.

Сучасний етап розвитку української економіки має свою специфіку, характеризується залежністю від експорту сировини, технологічної багатокладності й неоднорідності.

Аналіз останніх досліджень. Систематизуючи існуючі в літературі [4; 9; 11] численні підходи до визначення сутності й значеннєвого простору структури економіки, можна виділити таку дефініцію цієї категорії: структура економіки – складна, динамічна внутрішня будова економіки, що має кількісні і якісні характеристики, різні рівні функціонування, визначену для кожного історичного етапу розвитку сукупність різних елементів у взаємозв'язку й взаємодії, що забезпечують цілісність і стабільність економічної системи за різних внутрішніх і зовнішніх змін. На її становлення, специфіку й особливості функціонування впливають різні фактори. Функціонування економіки на різних рівнях виступає вихідною методологічною основою для розгляду різних аспектів її структури, наприклад, структури регіо-

нальної економіки, що є складником національної економіки.

Метою статті є дослідження теоретичних засад формування стратегії оцінки структурних змін у регіональній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з проведеним аналізом літературних джерел, регіон – це самобутня одиниця територіально-макро-економічної структури національного господарства, що має природні й національно-культурні особливості, власну структуру, що включає взаємозалежні елементи й макропідсистеми (регіональне господарство з відповідною інфраструктурою, агропромисловий комплекс, виробничу, соціальну, фінансово-економічну, управлінську сфери) і здійснює власний відтворювальний процес. Економіці регіону властива внутрішня господарська цілісність.

Структура економіки регіону – це сукупність системних елементів, складних взаємозв'язків і відносин між економікою підприємств, виробництв, галузей і видів економічної діяльності в господарстві регіону, між відтворювальними, інвестиційними, ресурсними, фінансовими, інноваційними й іншими процесами, що зумовлюють цілісність мезоекономіки й збереження нею основних властивостей і ключових функцій в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх факторів. Специфіка, якісне функціонування й позитивна динаміка структури економіки регіону залежать і від макроекономічних процесів і від визначення стратегічних напрямів розвитку економіки регіону, що забезпечують її збалансованість і стійкий розвиток.

Як відомо, аналіз структури економіки і її типології є предметом активної дослідницької уваги як із боку закордонних, так і вітчизняних учених. Залежно від вибору структуроутворюючих елементів можна говорити про різні типології структури економіки. Типологія структури економіки є основою для осмислення функціонування системи, виявлення диспропорцій у розвитку національної економіки й визначення перспективних напрямів її розвитку. Найпоширеніші й активно використовувані в сучасній українській економічній думці типи структури економіки, що стали результатом систематизації вже існуючих типологій за різними класифікаційними ознаками як продуктивної наукової основи для дослідження: відтворювальною, галузевою, технологічною, організаційно-економічною, соціально-економічною, територіальною, регіональною.

Відтворювальна (натуральна) структура виступає співвідношенням процесів виробництва, розподілу, обміну й споживання.

Галузева структура – розподіл часток валового продукту, національного доходу, основних виробничих фондів і т.д. між сферами виробництва й галузями національного господарства.

Організаційно-економічну структуру характеризує система пропорцій між частинами суспільного продукту, створеними господарськими ланками, згрупованими за рівнем спеціалізації або концентрації виробництва.

Соціально-економічна структура визначається, по-перше, диференціацією доходів різних верств і груп населення; по-друге, внеском підприємств різних форм власності у виробництво суспільного продукту.

Територіальна структура національної економіки зумовлена поділом системи національного господарства за економічними районами, зв'язаними у єдиній системі національної економіки.

Регіональна структура економіки пов'язана з вирішенням таких завдань: формування повноцінних

економічних комплексів і господарюючих суб'єктів у всіх регіонах України, вирівнювання умов життя в регіонах.

Із метою кількісного визначення рівня спеціалізації регіонів, для якого застосовуються різні показники, використовується коефіцієнт локалізації (зосередження) галузі на території регіону, що розраховується на основі зіставлення галузевої структури господарства регіону з аналогічною структурою господарства країни в цілому, і коефіцієнт душевого виробництва, що обчислюється відношенням питомої ваги галузі регіону у відповідній структурі галузі країни до питомої ваги населення регіону в чисельності населення країни.

Проблемні (відсталі й депресивні) регіони розвиваються переважно на основі дотацій із державного бюджету й через те, що фінансова підтримка носить, як правило, порівняльний характер, адже у регіонів немає стимулу до ефективного економічного зростання й до самостійного розвитку, використовуючи внутрішні резерви й можливості. Лідерами українського постіндустріального розвитку сьогодні є Київ, Харків, до них поступово почали «підтягуватися» провідні регіони: Дніпропетровськ, Запоріжжя, Львів. Що стосується регіонів із моноструктурною економікою, то вони вимагають глибоких структурних змін і проведення диверсифікацій, спрямованих на розвиток інноваційних і наукомістких виробництв, що випускають конкурентоспроможну продукцію.

Ефективність структури економіки визначається тим, наскільки динаміка економічних процесів відповідає об'єктивним пріоритетам якісного суспільного розвитку. Структура економіки може бути визнана ефективною, якщо має місце підвищення основних параметрів функціонування економіки, відповідність закономірностям розвитку постіндустріальної економіки, сучасним критеріям розвитку мегаекономіки в умовах глобалізації, а також відповідність виробленої продукції потребам суспільства. Удосконалення структури економіки регіону передбачає зсув акцентів із розвитку галузей, що втратили свою порівняльну перевагу, на галузі, здатні забезпечити довгострокові стимули розвитку, стабілізувати економіку, ініціювати її подальший динамічний розвиток, а також перерозподіл ресурсів із безперспективних у стратегічному плані галузей, що визначені перспективними і пріоритетними [6].

Необхідність побудови регіональної економіки нового типу, заснованої на інноваціях, зумовлена як прямою залежністю благополуччя регіону від запасів сировинних ресурсів, так і неконкурентоспроможністю виробленої продукції.

Можна виділити етапи вдосконалення господарської системи регіону. До пріоритетів структурної політики регіону належать ті напрями, у яких він має конкурентні переваги: транспорт, харчовий і сільськогосподарський комплекси, машинобудування, низка високотехнологічних напрямів та ін. Економіка галузі, що має сировинну спрямованість, повинна (поряд із розвитком «старого» сировинного сектора) інтенсивно розвивати «нову», інноваційну економіку. Удосконалювання структури економіки регіону передбачає скорочення частки й модернізацію сировинного сектора на основі використання інноваційних технологій, орієнтацію на розширення виробництва кінцевої продукції; підвищення частки обробних галузей, що випускають продукцію з високою часткою доданої вартості, особливо машинобудування, харчової індустрії; підвищення якості сфери послуг; використання енерго- і ресурсозберіга-

ючих, екологічно безпечних технологій; оптимальне поєднання великих, середніх і малих підприємств; прискорений розвиток підприємств середнього й малого бізнесу, сфери послуг; підвищення підприємницької ініціативи й культури ведення бізнесу й господарювання.

Пропонуються й докладно розглядаються конкретні напрями й заходи з удосконалення структури економіки регіону з урахуванням тенденцій розвитку макро- і мегаекономіки в умовах глобалізації: розвиток промисловості; підтримка сільського господарства й тих його галузей, які мають порівняльні переваги й мають глибокі коріння в традиційному господарстві; розширення співробітництва регіону з іншими країнами за поставкою зерна і м'ясної продукції, що відкриває широкі перспективи для розвитку м'ясної галузі; розвиток обробних виробництв з упровадженням сучасних технологій виробництва, що випускають кінцеву конкурентоспроможну продукцію; орієнтація паливно-сировинного комплексу на випуск кінцевої продукції з використанням сучасних інноваційних технологій перероблення для більш глибокого перероблення сировини; формування перспективного туристичного бізнесу в регіоні; розвиток легкої промисловості, зокрема на основі створення спільних підприємств в обробленні шкіри для пошиття верхнього одягу, взуття, аксесуарів; розширення якісних послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, організації відпочинку й дозвілля, високодуховної культури й спорту; удосконалення фінансових, банківських, ефективної податкової системи; стимулювання науки й техніки, а також досліджень і розробок у сфері нанотехнологій і наноматеріалів [3].

Під час оцінки диференціації регіонального розвитку необхідно враховувати три аспекти: базу оцінки, еталон (ідеал) розвитку й масштаби диференціації.

На практиці найбільш використовуваним підходом є методика, заснована на складанні рейтингу розвитку регіонів. Цей рейтинг складається на основі статистичних показників, що характеризують регіональний розвиток за трьома напрямками: економіка, інфраструктура (соціальна й економічна), соціальна сфера.

Стосовно нашої проблематики може бути використана ентропійна характеристика Шеннона:

$$H = -\sum_{i=1}^n p_i \log p_i \quad (1)$$

де n – загальне число подій;

p_i – частка i -го компонента в сукупності ($\sum_{i=1}^n p_i = 1$); за підставу логарифма береться число 2.

Головними властивостями ентропійної характеристики, які визначили її використання, є граничні значення: за максимальної однорідності $H_{\min} = 0$; за максимальної неоднорідності $H_{\max} = \log n$.

Так само поряд з абсолютним значенням ентропійної характеристики (H) обчислюється відносна ентропійна характеристика Нот:

$$\text{Нот} = H_i / H_{\max} \quad (2)$$

Цей показник більш зручний при порівнянні неоднорідності розподілу, інтервалу зміни в межах $[0; 1]$.

Ще один метод виміру регіональної асиметрії передбачає використання декількох груп показників. На макrorівні використовуються «індикатори розвитку соціальної сфери» [10]. Рівень розвитку соціальної сфери, а також її галузей у державному й регіональному розрізах відображається в системі національних рахунків. На основі цих показників

здійснюється розрахунок сукупного обсягу виробництва соціальних благ і послуг за регіонами і в країні в цілому. На їх основі можна визначити показники обсягу вироблених благ і послуг комерційного й некомерційного секторів соціальної сфери. Для оцінки ступеня соціальної асиметрії розраховуються показники, що показують структуру надаваних послуг у розрізі галузей соціальної сфери. Для цих цілей використовується модель «середній стандарт», у якій оцінюються відхилення від середньої величини:

$$\Delta_i = g_i^r - \bar{g}_i, i \in I, r \in R \quad (3)$$

де i – ознака (галузь послуг, обсяг послуг на душу населення);

r – регіон, для якого виконуються розрахунки (або район регіону);

g_i^r – обсяг або питома вага показника для регіону (або його району);

\bar{g}_i – обсяг або питома вага показника для країни (або регіону) у цілому.

Ще однією групою показників є набір «індикаторів розподілу повноважень у бюджетній сфері між різними рівнями влади по вертикалі» [5]. У цю групу включаються показники розподілу соціальних витрат за вертикаллю влади, а також показники, що відображають виділення бюджетних коштів у різні галузі соціальної сфери на різні рівні влади.

У наступну групу показників входять «індикатори соціально-економічної асиметрії регіонального розвитку». Із назви виходить, що ця група показників показує відхилення й розриви в рівнях регіонального соціально-економічного розвитку. У розрахунках використовуються дані про бюджетні витрати й доходи, а також дані про виробництво ВРП. За умов виявлення асиметрії на основі згаданих показників можливе застосування моделей «середнього» й «мінімального» стандарту.

У цю групу входить також і підгрупа «індикаторів економічної забезпеченості соціальних витрат». Показники цієї підгрупи ґрунтуються на даних про соціальні витрати й виробництво ВРП. Алгоритм розрахунку витрат такий:

– розраховується рівень соціальних витрат (загальний обсяг витрат мінус витрати на цілі розвитку економіки для кожного регіону);

– на цій основі розраховується обсяг бюджетних витрат на душу населення.

Наведені вище методики найпоширеніші для підрахунку індикаторів соціальної й економічної асиметрії, а також для характеристики розвитку регіональних соціально-економічних систем.

На практиці під час аналізу регіонального розвитку нерідко виникають ситуації, коли дані в загальному масиві інформації мають різну розмірність. Для приведення їх у розмірний вид застосовується коефіцієнт варіації (процентне відношення середньоквадратичного відхилення до середнього значення показника):

$$K^t = \frac{1}{k^t} \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (k_i^t - k^t)^2} \quad (4)$$

де K^t – коефіцієнт варіації в році t ;

k^t – середнє значення показника по Україні на душу населення в році t ;

k_i^t – значення показника в регіоні i на душу населення в році t ;

N – число регіонів.

Однак ця методика, а також всі розглянуті підходи до оцінки територіального розшарування не дають можливості виразити масштаб розшарування в натуральних величинах.

Суть нової методики повинна полягати не в тих показниках, які фіксують числові значення диференціації в статистичних показниках, а в тому, щоб відібрані показники відображали сутність і природу розходжень.

Перший блок повинен включати базові або економічні показники. До них належать такі: ВРП; обсяг випуску промислової, сільськогосподарської продукції; інвестиції в основний капітал; обіг роздрібною торгівлю; обсяг платних послуг.

Ці показники дають можливість оцінити об'єктивні розходження в базових економічних показниках. Від них залежать загальні умови проживання й господарська діяльність. Саме ці показники відображають потенціал саморозвитку й повинні застосовуватися під час формування стратегії розвитку регіону.

Другий блок включає цільові показники або соціально-економічні. До них належать такі: рівень безробіття; реальні доходи на душу населення; показники розвиненості соціальної інфраструктури (кількість медичних установ, освітніх і культурно-масових установ і т.д.). Ці показники є цільовими й відображають бажані рівні соціально-економічного розвитку регіону.

Третій блок включає оціночні показники. До них належать такі: частка прибуткових підприємств; обсяг податкових надходжень у бюджети; кількість очисних споруджень; використання свіжої води (м³); відновлення лісового масиву (га) і т.д. Ці показники є індикаторами еколого-економічної ситуації в регіоні. Показники, що входять у третій блок, є найбільш динамічними, характеризують поточні процеси й змінюються за короткий проміжок часу.

Типовим недоліком методик визначення ступеня диференціації є невизначеність ідеального або цільового показника. В умовах, коли територіальне розширення дуже велике, цей «ідеальний» показник повинен вирішувати дві проблеми: давати оцінку розмаху диференціації; не сприяти зниженню зацікавленості керівництва регіонів у високих індикаторах розвитку.

Відповідно до закону нормального розподілу, «еталоном» виступає величина середня арифметична. Але внаслідок того, що варіація ознак, які показують рівень соціально-економічного розвитку територій, досить велика, і низка показників, такі як рівень розвитку м. Києва, аномально високі, то важливими є такі фактори:

1) еталоном повинна виступати нижня межа припустимого інтервалу (середня – середньоквадратичне відхилення). Тоді близько 50% показників будуть знаходитися в межах рівня нормального розвитку;

2) сильне позитивне відхилення від середнього значення не слід вважати аномальним, тому що високий рівень розвитку хоч і говорить про високий ступінь диференціації, але за своєю природою є позитивним моментом.

Таким чином, ми розглянули сучасні методики використання систем показників, що відображають соціально-економічний розвиток для різних цілей. Порівняння регіонів є не простим методичним завданням. Сьогодні сформовані різні системи показників оцінки рівня соціально-економічної диференціації. Систематизація статистичних методів багатомірного порівняльного аналізу показує, що існуючі недоліки й переваги тієї або іншої методики кількісної оцінки стабільності розвитку регіонів. Різноманіття методів говорить про те, що жоден метод сьогодні не може претендувати на універсальність і вважатися єдино

правильним. Удосконалення цих методів є завданням для широкого спектра фахівців, що займаються вивченням питань стійкого розвитку.

Найбільш значимими є концепції комплексного розвитку регіонів, концепція стабільності, а також концепція самозабезпеченості:

1) виділяється п'ять основних підходів до проблеми комплексного розвитку регіонів, заснованих на тісних галузевих і виробничих зв'язках між підприємствами регіону (технологічний підхід); принципі замкнутого самозабезпечуваного регіонального господарства; цілісному й раціональному поєднанні галузей регіону; задоволенні соціальних потреб (відтворувальний підхід); формуванні територіальних соціально-економічних комплексів (економіко-географічний підхід).

Якщо за радянської системи управління «комплексність» розумілася методологією централізованого управління економікою, то в сучасних умовах ринку формується принципово інші механізми, що сприяють комплексному розвитку регіонів, засновані на саморегуляції. Таким чином, комплексний розвиток тісно переплітається з можливостями самозабезпеченості регіонів. Іншими словами, «комплексний розвиток» відображає масштаби розвитку території;

2) концепція забезпечення стійкого розвитку сьогодні придбала популярність у науці й стала одним із швидко розвинених напрямів на міжнародному рівні.

Стабільність – це одна з головних умов забезпечення висхідної спрямованості траєкторії розвитку системи. Із множини визначень поняття «стабільність» [1; 2] можна визначити «стійкий економічний розвиток» – розвиток, що забезпечує відтворення економічної системи. Стійким варто називати такий розвиток, коли система здатна швидко повертатися до первісного стану або ж переходити в якісно новий, більш високий за рівнем розвитку стан.

Ця концепція, як і концепція комплексності розвитку, визначає характер розвитку, розглядає процес і результат, але не містить у собі основи такого розвитку, тобто незрозумілі джерела. Таким чином, «комплексний розвиток» відображає масштаби розвитку, а «стійкий розвиток» відображає характер самого процесу розвитку. Зазначимо, що це не суперечить сучасним концепціям територіальної трансформації;

3) цільовою характеристикою, що виражає ефективність розвитку будь-якої території, виступає «самодостатність». Здійснювані сьогодні заходи в межах економічної політики повинні бути спрямовані на досягнення певного рівня самостійності регіонів, за якого використовуються всі наявні ресурси, перерозподіляються функції управління між державним центром і регіональними органами управління.

Ця концепція є наймолодшою з розглянутих. Уперше вона була запропонована у 2003 році, а вже через кілька років представниками різних рівнів влади було визнано, що з фінансової точки зору регіони фактично не є незалежними, однак формально фінансова незалежність ніби існує [8].

На нашу думку, самодостатність регіону можна розглядати з декількох сторін, по-перше, як закриту самодостатню систему й, по-друге, як відкриту самодостатню систему.

Спочатку під самодостатністю розумілася наявність ресурсного потенціалу на території, однак сьогодні наявність одних лише ресурсів не здатна вивести територію на самозабезпечення. Для цього необхідна також наявність розвинутої інфраструктури, фінансової незалежності, тобто територія повинна мати свої можливості.

Сьогодні зберігається та ситуація, за якої керівництво регіонів не сильно зацікавлене у створенні передумов для зростання бюджету в майбутньому. В умовах, коли значна частина податкових надходжень перерозподіляється на користь центру, регіони не мають відповідних стимулів.

У межах діючих правил усі регулюючі податки не сприяють скороченню регіональної диференціації, а іноді й закріплюють нерівність регіонів. Очевидно, що для стимулювання розвитку регіонів необхідно дати можливість регіонам збільшувати власні доходи.

Аналіз концепцій, а також економічні процеси, що відбуваються в Україні, визначили інший підхід до розроблення й реалізації механізмів вирівнювання регіональної соціально-економічної диференціації, в основі якого лежать принципи самодостатності розвитку регіонів (як відкритих систем) [7].

Функціонування систем регіональної інфраструктури передбачає не тільки внутрішні, але й зовнішні зв'язки елементів. Регіональна інфраструктура є одним із факторів підвищення якості життя населення й ефективним інструментом згладжування рівня розвитку територій. У цьому контексті вся територія України є єдиним регіональним господарством, багаторівневою організаційно-економічною системою, що включає об'єкти соціальної, інституціональної, інтелектуальної, економічної, виробничої й невиробничої, а також інфраструктури життєзабезпечення. Ці об'єкти пов'язані між собою транспортними комунікаціями, лініями й каналами електро-, телефонного й мобільного зв'язку, нафто- і газопроводами та ін., що забезпечує безперервний потік товарних, сировинних, трудових, фінансових, інвестиційних, інформаційних ресурсів, трансформуючи ринкове господарство, сприяючи адаптації регіонів до змін ринкової кон'юнктури.

Висновки з проведеного дослідження. Розвинена інфраструктура – індикатор рівня суспільного розвитку, що визначає рівень розвитку території. У межах регіональних економічних систем відбувається взаємодія таких частин, як система регіональної інфраструктури й система якості життя населення.

Одним зі способів зниження диференціації розвитку регіонів, а також базисом для розвитку вузь-

коспеціалізованих регіонів є розміщення на цих територіях інфраструктурної системи. Інфраструктурне забезпечення повинне базуватися на принципах єдності й спеціалізації. Перший принцип має на увазі те, що територія регіону забезпечена єдиною інфраструктурною системою. Другий принцип спеціалізації є таким, відповідно до якого у межах кожної території повинна розташовуватися власна інфраструктурна система, що буде сприяти функціонуванню всієї території як одного цілого з огляду на специфіку цього регіону.

Подальші дослідження слід спрямовувати на обґрунтування методологічних засад пріоритетів міжрегіональної взаємодії в умовах просторової трансформації економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вачевський М. Маркетинг для менеджера. Київ: Правіка, 2008. 174 с.
2. Виханский О., Наумов О. Регионально-административный менеджмент: учебник. 3-е изд. Москва: Гардарики, 1999. 528 с.
3. Денисенко М. Возможности активизации инвестування в сучасних умовах. Економіка України, 2003. № 1. С. 31.
4. Завадський Й. Менеджмент: Management. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. Т.1. 1997. 543 с.
5. Качур П. Міжбюджетні відносини в Україні. Економічні реформи сьогодні. 2000. № 31. С. 50–53.
6. Кифяк В. Транскордонне співробітництво у контексті формування політики регіонального розвитку. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2013/v2/NV-2013-V2_17.pdf – Назва з монітора.
7. Кулік О. Перспективи регіональної економічної політики на межі ХХ та на початку ХХІ століть. Український географічний журнал. 1999. № 1. С. 10–15.
8. Луніна І. Формування місцевих бюджетів у контексті завдань адміністративно-територіальної реформи. Економіка України. 2006. № 1. С. 23–31.
9. Мікула Н. Організаційні та фінансові чинники формування євро регіонів. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України: зб. наук. пр.; під ред. М. Долішнього; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Львів: ІРД НАН України, 2003. Ч. 2. С. 92–103.
10. Панасюк Б. Прогнозування та регулювання розвитку економіки. Київ: Поліграфкнига, 1998. 303 с.
11. Терещенко Т. Теоретичні засади транскордонного співробітництва. Формування ринкових відносин в Україні. 2004. № 3. С. 82–87.